Asiantuntijalausunto, ympäristövaliokunta
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Neuvotteleva virkamies Virpi Hiltunen 3.10.2017

Yhteisasunnossa asuvien aseman arvioiminen asumistukijärjestelmässä ja ruokakuntakäsitteen uudistamistarve

Opintotukiuudistuksen tarkoituksena oli päätoimisen opiskelun edistäminen. Osana uudistusta opiskelijat siirtyivät asumislisää parempitasoisen asumistuen piiriin. Muutoksen myötä merkittävä osa opiskelijan toimeentulosta määräytyy muiden kuin koulutuspoliittisten tavoitteiden mukaan.

Asumistuen ruokakuntakäsite ja siihen liittyvä avoliiton tutkinta sekä yhteisen talouden tarveharkintamalli ovat ongelmallisia, koska opiskelijoiden työtulot, asumisolosuhteet sekä asuinkumppanit muuttuvat useasti. Koulutukseen kannustamisen kannalta on ongelmallista, jos muutokset jonkun asukkaan tai asukkaiden olosuhteissa vaikuttavat toisten asukkaiden taloudellisiin edellytyksiin keskittyä päätoimiseen opiskeluun.

Alkuvaiheen kritiikin lisäksi on odotettavissa, että kritiikkiä tulee ilmenemään tulojen tarkastamisvaiheissa, tulojen muuttuessa ja vuositarkistuksen yhteydessä. Asumistuki voi siis muuttua hyvin äkillisestikin kesken lukuvuoden, jos joku saman ruokakunnan jäsen menee töihin. Tästä voi seurata ”toimeentulokierrettä” myös muille samassa ruokakunnassa asuville asukkaille.

Jos asumistuen kattavuus heikkenee, niin vuokria rahoitetaan aiempaa enemmän työtuloilla, opintorahalla tai opintolainalla. Päätoiminen opiskelu vaikeutuu, jos opiskelijat lisäävät työssäkäyntiä asumistuen riittämättömyyden vuoksi.

Jos opiskelija ei opiskele päätoimisesti, hän ei voi olla opintotuen piirissä. Pienituloisten, mahdollisesti opintotuen ulkopuolelle jättäytyvien opiskelijoiden vuokramenoja voidaan kattaa myös toimeentulotuesta, jolloin yhteiskunnan menot kasvavat.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa ruokakuntakäsitteen uudistamista. Vaihtoehtoja tulee selvittää huolellisesti mahdollisesti osana perusturvan kokonaisuudistusta.